

Historielektioner om arbetslivet

en lärarhandledning från Arena Skolinformation

Om handledningen och historia om arbetslivet

Den här lärarhandledningen är producerad av Arena Skolinformation, en del av Arenagruppen, i nära samarbete med ett antal fackförbund. Den kan med fördel användas tillsammans med våra andra utbildningsmaterial och filmer om arbetsliv och arbetsmiljö.

Handledningen vänder sig till dig som vill arbeta med historia om arbete och arbetsliv i din undervisning. Den riktar sig främst till lärare i historia på gymnasiet men kan även användas i andra ämnen och skolformer.

En historisk referensram är nödvändig för förståelsen av dagens och framtidens arbetsliv. Att arbeta med historia om arbetslivet ger oss förståelse för de förutsättningar som format dagens arbetsmarknad och kan inspirera till att ta aktiv del i utformandet av dagens arbetsliv.

I handledningen hittar du ett urval av material som berör arbetslivet ur ett historiskt perspektiv, förslag på lektionsupplägg om till exempel historiska perspektiv, källkritik och historiebruk, förslag på hur ni kan jobba vidare med frågor om arbetsliv och arbetsmiljö samt kopplingar till läroplaner och ämnesplaner.

Material om arbetslivet ur ett historiskt perspektiv från Arena Skolinformation

På arbetslivskoll.se hittar du följande material från Arena Skolinformation som berör arbetslivet ur ett historiskt perspektiv:

Arbetslivet – om arbetsmarknaden Sverige och världen. Kapitel 1. Vägen till rättigheter på arbetsmarknaden (finns även som ljudbok)

Arbetslivet – om arbetsmarknaden Sverige och världen – Lättläst. Kapitel 1. Historien bakom dina rättigheter på arbetsmarknaden

Arbetsmiljö – Så funkar det. Kapitel 3. Vägen till en bättre arbetsmiljö (finns även som ljudbok)

På lika villkor – Jämställdhet genom livet. Kapitel 1. Jämställdhet förr och nu (finns även som ljudbok)

Digitaliseringens påverkan på arbetslivet. Kapitel 2. Digitaliseringen av arbetslivet – en tillbakablick

Stadsvandring Den arbetande staden – om arbete och arbetsvillkor i Stockholm under 150 år

Presentation Vägen till rättigheter i arbetslivet

Artiklar Strejker förr och nu, Vägen till ett mer jämställt samhälle

Andra material om arbetslivet ur ett historiskt perspektiv

Union to union. *Vägen till ett bättre arbetsliv*, uniontounion.se

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, arbark.se

Tjänstemäns och akademikers arkiv, tam-arkiv.se

Stockholmskällan, stockholmskallan.stockholm.se

Stockholms Kvinnohistoriska, kvinnohistoriska.se

En historisk bild ur olika perspektiv

1. Välj en av de historiska bilderna i slutet av denna handledning. I lärarhandledningen *Retorik om arbetslivet* hittar ni fler bilder.
2. Vad tror du personerna på bilden sa och tänkte? Skriv en pratbubbla och en tankebubbla till några av personerna på bilden.
3. Hur kan dessa bilder tolkas och användas på olika sätt? Skriv en bildtext som skulle passa på
 - a) Ett samtida fackligt flygblad.
 - b) En samtida affisch med information från en arbetsgivarorganisation.
 - c) En samtida tidningsartikel.
 - d) Ett privat fotoalbum hos en av personerna på bilden.
 - e) En nutida lärobok.
 - f) En fackförenings webbplats i dag.
 - g) En arbetsgivarorganisations webbplats i dag.
4. Jämför era svar med varandra. Vilka andra perspektiv kan anläggas på bilden?

Skrivövning – en dag på jobbet 1910

1. Välj en av de historiska bilderna i slutet av denna handledning.
2. Välj en person på en av bilderna och beskriv en vanlig dag i personens liv från att den vaknar tills den går och lägger sig.
Förslag på saker som kan vara med: arbetsuppgifter, arbetstider, trivsel på jobbet, faror på jobbet, bostad, familj, vänner, fiender, resväg till jobbet, matvanor, fritidsintressen, drömmar.
3. Läs upp det ni skrivit i mindre grupper.
4. Skriv tillsammans en fortsättning där de olika personerna möts. Var möts de? Vad säger de till varandra? Vad tycker de om varandra?

Historiebruk – Hur används olika historiska begrepp i dag ?

1. Välj ett historiskt begrepp, till exempel:

Folkhemmet (se s. 9 i materialet *Fördjupning i arbetslivet*)

Den svenska modellen (se s. 7 i materialet *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen*)

Hemmafru (se s. 18 i materialet *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*)

Automatisering (se s. 6 i materialet *Digitaliseringens påverkan på arbetslivet*)

2. Ta reda på hur begreppet kom till. Vilka började använda det? På vilket sätt och i vilket syfte?

3. Hur används begreppet i dag? Vilka använder begreppet? På vilka sätt används begreppet och i vilka syften?

4. Presentera det ni kommit fram till i en bildpresentation eller en affisch.

Källkritisk övning

1. Välj en historisk källa, till exempel

Riksdagsmotion mot kvinnors rätt till lönearbete från 1934. (s. 11 i *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*)

Brev från en hemsyster. (s. 17 i *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*)

Reklamkampanj: *Barnledig pappa!* från 1978. (s. 19 i *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*)

Spinnerskan Elsa Karlsson berättar. (s. 19 i *Arbetsmiljö – Så funkar det*)

Bild: Anställda på tipstjänst i Stockholm 1950 (s. 12 i *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*)

2. Gör en värdering av källornas trovärdighet utifrån de källkritiska kriterierna.

Äkthet. Är källan den den utger sig för att vara?

Tid. När skapades källan? Är informationen aktuell?

Beroende. Är källan fristående eller bygger den på andra källor?

Tendens. Finns det värderingar på något sätt?

3. Vilka av dessa källor anser du är mest trovärdig/pålitlig?

4. Tänk dig att du ska göra en undersökning om kvinnors arbetsvillkor under 1900-talet.

Vilka av dessa källor skulle du använda? Vilka andra källor skulle du komplettera med?

Tidslinje över teknikutveckling och rättigheter i arbetslivet

1. Rita en egen tidslinje. (Individuellt)

Förslag på saker som kan vara med på tidslinjen:

Viktiga uppfinningar/teknisk utveckling.

Viktiga förbättringar för arbetsvillkor och arbetsmiljö, till exempel nya lagar.

Samband mellan olika saker på tidslinjen.

2. Jämför tidslinjerna med varandra i mindre grupper.

3. Gör en gemensam tidslinje i helgrupp.

4. Diskutera i mindre grupper.

Vilken är den viktigaste uppfinningen/tekniska utvecklingen? Vilken är den viktigaste händelsen när det gäller arbetsvillkor och arbetsmiljö?

Intervjua en äldre person

1. Intervjua en äldre bekant, släkting eller förälder om hur de upplevde sitt första arbete och ta reda på vad som har förändrats av digital teknik.

Förslag på intervjufrågor

- a. Vad heter du och hur gammal är du?
- b. Vad har du arbetat med? Ge exempel på arbetsuppgifter som ingick i ditt jobb.
- c. Vilka tekniska hjälpmedel använde du dig av i dina arbeten?
- d. Vilka digitala lösningar har förändrat hur arbetet utförs i dag?
- e. Ge exempel på hur ni kommunicerade kring olika arbetsuppgifter. Vilka förändringar har skett fram till i dag?
- f. Hur var den fysiska arbetsmiljön? På vilket sätt har det förändrats?
- g. På vilket sätt används datorer i arbetsuppgifter i dag?
- h. Fanns det något i arbetet som gjorde dig stressad? Tror du att det är mer eller mindre stress i dag?
- i. Hur ser framtiden ut? Tror du att jobbet du hade kommer att finnas kvar i framtiden?

2. Presentera det ni kommit fram till i en bildpresentation eller en affisch.

Olika berättelser om teknikutveckling

1. Använd en eller flera av dessa bilder som finns sist i denna presentation:

Kontorsbild från 50-talet.

Tidig dator.

Robot på kontor.

2. Skriv utifrån bilderna två texter om teknikutveckling i arbetslivet. En som är optimistisk och en som är mer skeptiskt inställd till ny teknik i arbetslivet.

3. Undersök hur historien om den tekniska utvecklingen beskrivs i olika källor, till exempel nyhetsartiklar.

Klassrumsutställning om arbetslivets historia

I denna övning får klassen göra en utställning om olika delar av arbetslivets historia utifrån ett föremål. Ni kan använda lämpliga bilder som ni skriver ut eller leta rätt på ett exemplar av föremålet. (Till exempel en napp eller en matkartong.)

1. Dela upp klassen i grupper som får ta reda på mer om ett av nedanstående föremål och det som det representerar.
2. Jobba i grupperna och ta reda på mer information om ert ämne.
3. Gör informationsskyltar med en sammanfattning av den viktigaste informationen kopplat till ert föremål och förbered en kort muntlig presentation.
4. Ta fram föremålet i fysisk form eller en lämplig bild.
5. Sätt ihop alla föremålen till en utställning och bjud in besökare.

Föremål och ämnen till klassrumsutställning

A. Demonstrationsplakat – Om de tidiga fackföreningarna

Här hittar ni mer information om de tidiga fackföreningarna:

s. 3–4 i *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen*.

B. 20-kronorssedel – Om kollektivavtal och den svenska modellen

Här hittar ni mer information om kollektivavtal och den svenska modellen:

s. 4–5 och s. 14–15 i *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen*.

C. Pensionsbesked ”Det orangea kuvertet” – Om tjänstepension

Här hittar ni mer information om tjänstepension:

s. 6 och s. 20 i *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen* och pensionsmyndigheten.se.

D. Hörselskydd – Om arbetsmiljölagen och andra lagar på arbetsmarknaden

Här hittar ni mer information om lagar på arbetsmarknaden:

s. 16 i *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen*

och s. 1–3 i *Arbetsmiljö – Så funkar det*.

E. Napp – om jämställdhet i arbetslivet

Här hittar ni mer information om jämställdhet i arbetslivet:
s. 27–31 och s. 34–36 i *På lika villkor – Jämställdhet genom livet*.

F. Smartphone – om ny teknik i arbetslivet

Här hittar ni mer information om ny teknik i arbetslivet:
s. 11–12 i *Digitaliseringens påverkan på arbetslivet*.

G. Matkartong – om gigeekonomi

Här hittar ni mer information om gigeekonomi:
s. 13–18 i *Digitaliseringens påverkan på arbetslivet*.

H. Anställningsavtal – om vad du ska tänka på när du jobbar

Här hittar ni mer information om anställningsavtal:

s. 22 i *Arbete – Lättlästa texter om arbetsliv och arbetsmiljö i Sverige*
s 20 i *Arbetslivet – om arbetsmarknaden Sverige och världen*.

Så kan ni jobba vidare

På arbetslivskoll.se så hittar ni bland annat följande material som passar bra om ni vill jobba vidare med teman kring arbetsvillkor och arbetsmiljö.

- De tecknade serierna *A–Ö om arbetslivet* och *En serie om arbetsmiljö* med tillhörande lärarhandledning.
- Filmerna *Vanliga frågor och svar del 1 och 2* med tillhörande lärarhandledning.
- Filmen *Gigekonomin* med tillhörande lärarhandledning.
- Rollspelen *Förhandlarna*, *Loppet* och *Anställa eller anställas*.

Illustration av Sofia Lucas från serien *A–Ö om arbetslivet*.

Kopplingar till läroplaner och kursplaner

Ur Skolverkets ämnesplan Historia (Gy 11)

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att använda olika historiska teorier och begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.
- Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.
- Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.

Ur Skolverkets ämnesplan Historia (Gy 25)

Ämnets syfte:

- Genom undervisningen ska eleverna utveckla sin historiska referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att kunna analysera historiska förändringsprocesser ur olika perspektiv.
- Eleverna ska utveckla sina kunskaper om olika tiders levnadsvillkor och människors roller i samhällsförändringar.

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om förändringsprocesser, händelser och aktörer under olika tidsperioder utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att använda historiska begrepp och förklaringsmodeller.
- Förmåga att formulera och undersöka historiska frågeställningar samt att söka, tolka, kritiskt granska och värdera olika historiska källor.
- Förmåga att undersöka och förklara hur historia kan användas i olika sammanhang och för olika syften.

Arbetare på Barnängens
tekniska fabriker på Södermalm
1894. Foto: Axel Rydin,
Stockholms stadsmuseum.

Strejkande i Lill-Jansskogen
under storstrejken 1909.
Foto: Stockholms
stadsmuseum

Saltsjöbadsavtalet undertecknas
av representanter från LO och SAF
1938.

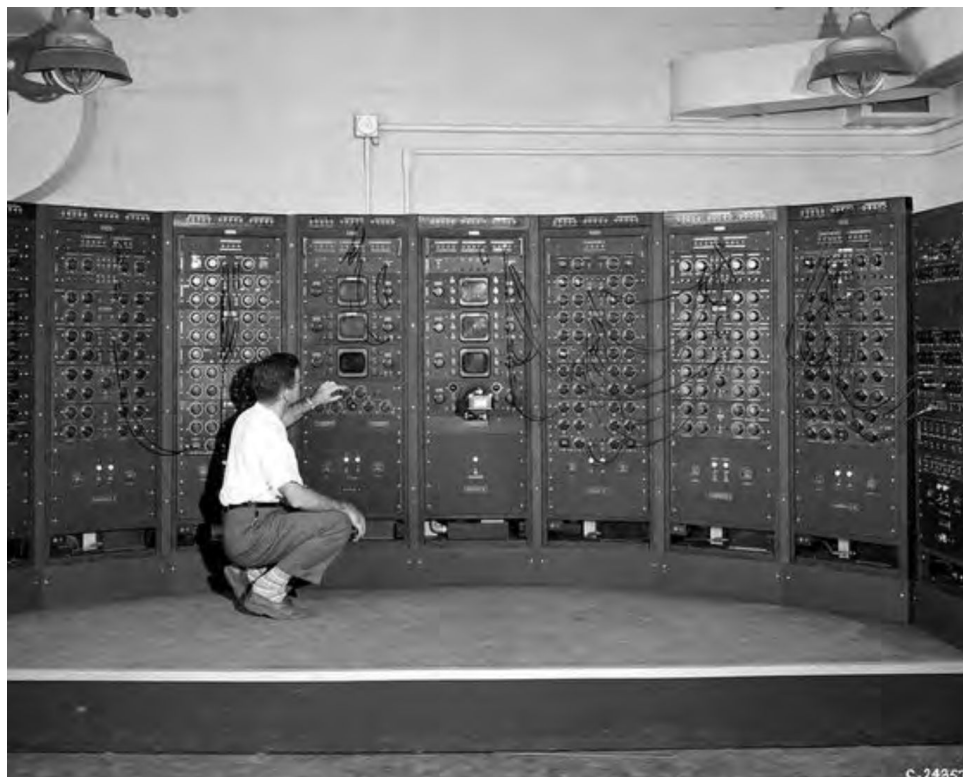
Foto:
Meyerhöffer, Wikipedia.

Gjuteriet på J och C G Bolinders mekaniska verkstad 1910.
Foto: Bolinders arkiv hos centrum för näringslivshistoria.

Café i Stockholm 1910.
Foto: Stockholms
stadsmuseum.

Dator från 1949. Bild från materialet
Digitaliseringens påverkan på arbetslivet.

Kontor på 1950-talet. Bild från materialet *Digitaliseringens påverkan på arbetslivet*.

AI-genererad bild av robot
på kontor. Bild från
materialet *Digitaliseringens
påverkan på arbetslivet*.

**Du hittar alla våra material om arbetsliv och arbetsmiljö
på arbetslivskoll.se**

© Arena Skolinformation 2024

Text: Staffan Kahn

Grafisk form: Simon Karlsson

arenaskolinformation